

HRVATSKA I EUROPSKA UNIJA

Zaštita okoliša – uvjet gospodarskog razvoja

PRIPREMIO:
Branko Nadilo

Od proizvođača i uvoznika traže se podaci o učinku na zdravlje, zaštiti okoliša i sigurnoj uporabi za približno 30.000 kemijskih tvari u svakodnevnim proizvodima, a obuhvaćene su i plastike za igračke, mobilni telefoni i kućanski artikli te kemikalije u proizvodima za čišćenje, u bojama, tekstilu i različitim industrijskim postupcima

Nakon referendumu i potpisivanja pristupnog ugovora, a posebno nakon prvih ratifikacija ugovora u parlamentima zemalja članica, ulazak Hrvatske u Europsku Uniju 1. srpnja 2013. činjenica je koju prihvaćaju i okorjeli euroskeptici. Međutim vrlo je malo onih koji znaju koliko će članstvo u Europskoj Uniji donijeti promjena u svakodnevnom životu i što su to sve naši pregovarači u naše ime dogovorili. Stoga smo na primjeru zaštite okoliša, gdje će se brojne promjene možda i najviše uočavati, pokušali prikazati što je to politika Europske Unije u području zaštite okoliša, kako je ona nastajala i koliki su rokovi Hrvatske da se svim tim zahtjevima prilagodi.

Zaštita okoliša u EU i postupak odlučivanja

Ni jedna europska država do kasnih šezdesetih godina prošlog stoljeća nije imala potpuno razrađenu politiku za-

štite okoliša. Međutim, u posljednjih je tridesetak godina ostvaren znatan napredak u razradi opsežnog sustava zaštite okoliša u Europskoj Uniji. Taj sustav pokriva brojne probleme koji se kreću od sprječavanja buke do otpada, od kemikalija do čestica u zraku, od vode za kupanje do mreže za rješavanje prirodnih katastrofa, poput izljeva nafte ili šumskih požara.

No do toga se došlo postupno. Najprije je 1972. održan sastanak u Parizu gdje je zaključeno da se posebna pozornost treba dati zaštiti okoliša radi ekonomskog rasta i poboljšavanja kvalitete života. Tada je i izrađen prvi Akcijski plan za zaštitu okoliša, a potom je uslijedilo nekoliko višegodišnjih programa i razrađenih direktiva. Tako je 1987. donesen jedinstveni europski akt koji je označio prekretnicu Europske Unije u politici zaštite okoliša jer se ta problematika prvi put pojavila u zajedničkim sporazumima. Nastavljeno je 1992. s

ugovorom iz Maastrichta koji je pojačao status zaštite okoliša, a 1999. s ugovorom iz Amsterdama ojačana je pravna osnova zaštitu okoliša i unaprijeđen održiv razvoj širom Europske Unije. Danas se zaštita okoliša u Europskoj Uniji temelji na stajalištu da visoki standardi zaštite okoliša potiču inovaciju i poslovne mogućnosti, a povezana je i s gospodarskom i socijalnom politikom. Cilj je pružiti odgovarajuću razinu zaštite u cijeloj Europskoj Uniji uzimajući u obzir lokalne čimbenike i gospodarska ograničenja.

Osnovno je da "zagađivač plaća" ulaganjem u više standarde ili oporezivanjem poslovanja i potrošača zbog uporabe opasnih proizvoda

Osnovno je načelo: "zagađivač plaća". Zagađivač može "platiti" ulaganjem u više standarde ili oporezivanjem poslovanja i potrošača zbog uporabe proizvoda opasnih za okoliš. Plaćanje može obuhvaćati i zahtjev za preuzimanje, uporabu ili odlaganje proizvoda nakon uporabe. Komisija je ujedno predložila da nezakonite emisije opasnih onečišćivača u zrak, vodu ili tlo, nezakonito pošiljka ili odlaganje otpada te nezakonito trgovanje zaštićenim vrstama postane kažnjivo djelo s ozbiljnim sankcijama.

Unatoč tome, okoliš je područje koje se najteže može kontrolirati. Države članice mogu zajednički uživati u europskim prirodnim ljepotama, no moraju dijeliti i terete poput kiselih kiša, zagađene vode, onečišćenog zraka i odlaganja otpada. Kako su krajnji vremenski uvjeti sve češća pojava, to ujedno znači da klimatske promjene utječu na građane i politiku zaštite okoliša na svim razinama.

Industrija uzrokuje velika onečišćenja zraka

Poseban su problem industrijski ispušni plinovi bez pročišćavanja

Osnovni su ciljevi i načela zaštite okoliša danas utvrđeni u glavi XX. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije. Prema članku 191. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije, politika u području okoliša ima sljedeće ciljeve:

- očuvati, zaštititi i poboljšati kvalitetu okoliša
- zaštititi ljudsko zdravlje razboritim i racionalnim korištenjem prirodnih bogatstava
- promicati međunarodne mjere za rješavanje regionalnih i svjetskih problema u okolišu, a posebno u borbi protiv klimatskih promjena.

Provedba se politike zaštite okoliša temelji na načelima opreza i sprječavanja, odnosno da se šteta nanosena okolišu ponajprije pokušava popraviti na izvoru i da je plati zagađivač.

U pripremi takve politike, Unija vodi računa o:

- dostupnim znanstvenim i tehničkim podacima
- uvjetima u okolišu u različitim regijama
- mogućim koristima i troškovima akcije ili njezina nedostatka
- ekonomskom i socijalnom razvoju EU kao cjeline te uravnoteženom razvoju regija.

Institucije Europske Unije koje formuliraju politiku zaštite okoliša:

- Europska komisija, zapravo Opća uprava za okoliš kojoj je na čelu povjerenik Janez Potočnik, zadužena je za pripremu i nadzor provedbe politike zaštite okoliša u Europskoj Uniji
- Vijeće Europske Unije u sastavu ministara zaštite okoliša koje se sastaje nekoliko puta na godinu, a dostupna su izvješća s njihovih sastanaka

- Europski parlament koji je uključen u oblikovanje politike zaštite okoliša kroz postupak suodlučivanja i u kojem djeluje poseban Odbor za okoliš, javno zdravlje i zaštitu potrošača

- Europska agencija za okoliš, zadužena za pružanje pouzdanih informacija nadležnim tijelima i javnosti o stanju zaštite okoliša

- Europska agencija za kemikalije.

Europski parlament i Vijeće, i u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom suodlučivanja (čl. 192. stavak 1.) te savjetovanja s Gospodarskim i socijalnim odborom i Odborom regija, odlučit će koje mjere valja poduzeti. Iznimno, Vijeće u skladu s posebnom procedurom i nakon savjetovanja s Europskim parlamentom, Gospodarskim i socijalnim odborom te Odborom regija, jednoglasno donosi ponajprije odredbe fiskalne naravi, mjere koje utječu na prostorno planiranje, kvantitativno upravljanje vodnim resursima te izravno ili neizravno utječu na njihovu dostupnost, iskorištavanje zemljišta s iznimkom za gospodarenje otpadom, mjere koje znatno utječu na izbor država članica između različitih izvora energije i opću strukturu opskrbe energijom.

Kisele kiše uzrokuju propadanje šuma

Programi za zaštitu okoliša

Programi zaštite okoliša u Europskoj Uniji, pokrenuti 1972., pomogli su povezivanju ekoloških pojava i stajališta o zaštiti okoliša u svim područjima. Tako se, primjerice, tzv. Šesti program "Okoliš 2010. – naša budućnost, naš izbor", koji je trajao od 2002. do 2012., usredotočio na četiri najvažnija područja: rješavanje problema klimatskih promjena i globalnog zagrijavanja, zaštiti prirodnih

staništa i divljih životinja, rješavanju ekoloških i zdravstvenih problema te očuvanju prirodnih izvora i postupanju s otpadom.

Razrađen je temeljit sustav kontrole za zaštitu svih članica koji zadovoljava i posebne lokalne i regionalne zahtjeve

Program ima razrađen i temeljit sustav kontrole koji omogućuje jednaku zaštitu svim državama članicama, a istodobno je dovoljno prilagodljiv kako bi se mogli zadovoljiti posebni lokalni i regionalni zahtjevi. Tako se primjerice, i politika upravljanja vodama temelji na posebnim potrebama svakoga riječnog sliva. Problemi se s više područja obrađuju u sedam tematskih strategija koje se bave onečišćenjem zraka, sprječavanjem otpada i recikliranjem, morskim okolišem, tlom, pesticidima, održivom uporabom prirodnih resursa i gradskim sredinama.

Šesti akcijski program ističe i važnost primjene postojećih zakona o zaštiti okoliša. Utjecaj na okoliš trebao bi biti prihvaćen u cjelokupnoj politici EU, posebno pri donošenju odluka povezanih s poljoprivredom, energijom i prometom. Naime, ekološki se problemi trebaju rješavati na izvoru, a to je najčešće povezano s više područja. Valja potaknuti izravno uključivanje cjelokupnog društva u rješavanje ekoloških problema, posebno poslovnih subjekata, građana, nevladinih organizacija i socijalnih partnera.

Program ističe kako su ekološka pitanja povezana s europskim ciljevima gospodarskog rasta, konkurentnosti i zapošljavanja jer se gospodarska i socijalna stajališta politike zaštite okoliša uvijek trebaju uzimati u obzir.

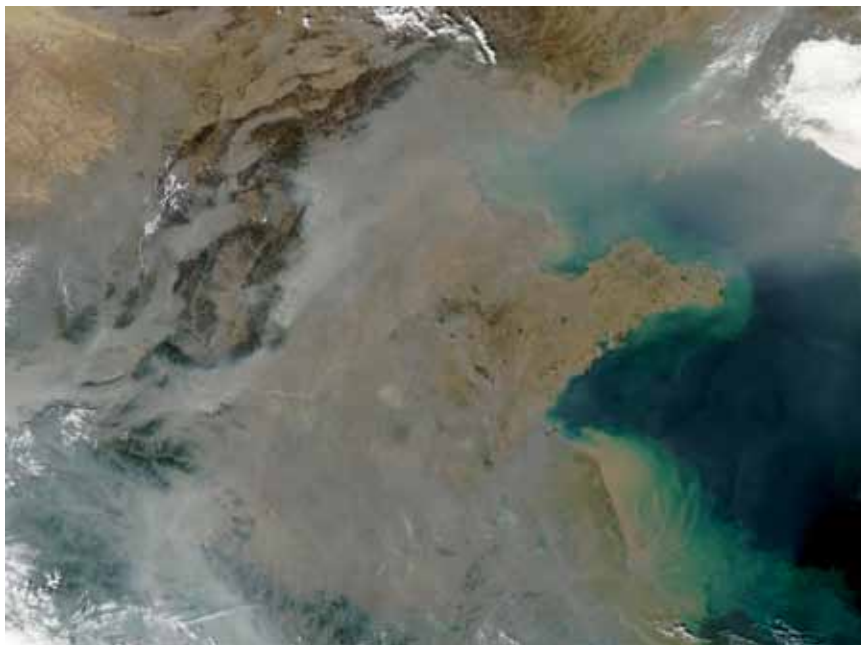
Europski ured za okoliš (EEB – European Environmental Bureau, najveća europska federacija udruga za zaštitu okoliša) ističe potrebu za kvantitativnim i bolje protumačenim kvalitativnim ciljevima akcijskog programa, a organizacije koje zastupaju europsku industriju zahtijevale su da se ubuduće u programe zaštite okoliša uklju-

čuju i procjene gospodarskog utjecaja te analize troškova i pogodnosti.

Od 1972., kada je Europsko vijeće nakon Konferencije UN-a o ljudskom okolišu u Stockholmu odlučilo ustanoviti zajedničku politiku zaštite okoliša, postignut je znatan napredak. Danas je zdrav okoliš prepoznat u Europskoj Uniji kao temelj dugoročnog napretka i kvalitete

do 2020. godine radi usporavanja globalnog zagrijavanja. Ciljevi obuhvaćeni tom strategijom su sljedeći:

- smanjivanje stakleničkih plinova za 20 posto (ili čak 30 posto)
- 20 posto povećanje energije iz obnovljivih izvora
- 20 posto povećanje energetske učinkovitosti.

Satelitski snimak onečišćene atmosfere iznad istočne i jugoistočne Kine

življenja te kao osnova za budući gospodarski razvitak.

I dalje je jedan od temeljnih strateških dokumenata za djelovanje u zaštiti okoliša u predstojećih desetak godina već spominjani Šesti akcijski program zaštite okoliša koji promiče nov pristup postizanju ciljeva zaštite okoliša jer se temelji na boljoj provedbi postojećeg zakonodavstva, uključivanju ciljeva zaštite okoliša i druge mjere Europske Unije, poticanju uključivanja i suradnje svih društvenih čimbenika radi najboljih rješenja za okoliš te promicanju najboljih rješenja u području urbanističkog i prostornog planiranja te iskorištavanja zemljišta.

Strategija EU 2020. usvojena sredinom 2010., zajedno s novim akcijskim planom za klimatske promjene kojim se predviđa smanjivanje emisija stakleničkih plinova u Europi za 20 posto

Klimatske se promjene zaista događaju, a polovina je građana zabrinuta zbog posljedica klimatskih promjena i globalnog zatopljenja

Odnos prema klimatskim promjenama

Opće je uvjerenje da se klimatske promjene zaista događaju i da se vodstvo Europske Unije mora s tim suočiti. U anketama je polovina građana Europske Unije stvarno zabrinuta zbog posljedice klimatskih promjena i globalnog zatopljenja, a čak 80 posto ispitanika smatra da bi za svaku državu članicu trebalo odrediti najmanji postotak iskorištavanja obnovljive energije radi suzbijanja klimatskih promjena.

Europa je globalni predvodnik u borbi protiv klimatskih promjena za što je dobila i međunarodna priznanja. Europska je komisija prvi poticaj vezan za klimatske promjene donijela još 1991. kada je objavljena strategija za ograničavanje emisije ugljičnog dioksida (CO₂) i poboljšanje učinkovite potrošnje energije.

Borba je protiv klimatskih promjena glavni izazov u zaštiti okoliša. Klima se opterećuje uporabom fosilnih goriva (ugljena, plina i nafte) u kućanstvima, automobilima i industriji. Iz tih su goriva emisije ugljičnog dioksida veće nego što ih atmosfera može apsorbirati bez podizanja ukupne temperature. Zato da bi se očuvao naš planet treba ograničiti prosječno povećanje temperature u svijetu na 2 °C iznad predindustrijske razine. Europska Unija predvodi borbu protiv klimatskih promjena, posebno smanjivanjem potrošnje energije i emisija stakleničkih plinova, pa je i primjer ostatku svijeta. Ujedno potiče usvajanje sličnih mjera širom svijeta, posebno u industrijaliziranim zemljama i brzorastućim gospodarstvima.

Pojačani promet cestovnih vozila uzrokuje znatne emisije stakleničkih plinova

Ipak klimatske su promjene samo dio politike zaštite okoliša. U nekoliko je desetljeća u Europskoj Uniji uspostavljen sveobuhvatan sustav zaštite okoliša podrazumijevajući sve pojave od buke do otpada, od zaštite rijetkih vrsta do ograničavanja onečišćenosti zraka i od standarda za vodu za kupanje do hitnih odgovora na prirodne katastrofe. Zaštita se okoliša može kontrolirati jednostavnim ograničenjima uporabe određenih tvari ili proizvoda. Međutim, standardi za zaštitu okoliša

sve više nastoje djelovati kao poticaji za sigurnije mogućnosti i poticati proizvođače na uključivanje ekoloških materijala radi osiguranja maksimalnog prerađivanja uz najmanji dodatni otpad kada proizvod dosegne kraj svojega životnog ciklusa.

Tijekom 2000. Europska je komisija pokrenula prvi Europski program za klimatske promjene (ECCP – European Climate Change Programme) radi izrade pravila, mjera i shema za trgovinu količinom emisije te kako bi Europska Unija do 2012. smanjila razinu emisije iz 1990. za osam posto, u skladu s obvezama prema Protokolu iz Kyota. U razvoj prve faze ECCP-a uključili su se predstavnici različitih odjela Komisije, država članica, industrije i udruga za zaštitu okoliša. Bili su obuhvaćeni i poticaji, posebno promicanje obnovljive energije i energetske učinkovitosti vozila. Druga je faza Europskog programa za klimatske promjene (ECCP II.) počela krajem 2005. uključivanjem nekoliko radnih skupina, poput one za reviziju ECCP-a I., zrakoplovstvo, CO₂ i vozila, skupljanje i spremanje ugljika te za prilagodbu i reviziju sheme za trgovanje emisijama štetnih plinova.

EU plan trgovanja emisijama stakleničkih plinova (EU ETS – Emissions Trading System) ima ključnu ulogu u borbi protiv klimatskih promjena. Pokrenut je početkom 2005. kao prvi i najveći multinacionalni primjer u svijetu koji je obuhvatio više različitih sektora. Tvrtkama koje prekoračuju zadani emisiju CO₂, shema omogućuje kupovinu kvota od "zelenijih" tvrtki. Približno 12.000 velikih industrijskih pogona uspjele je kupiti i prodati dopuštenja za ispuštanje CO₂ u atmosferu, što čini približno 40 posto ukupne emisije CO₂ u Europskoj Uniji. U shemu su uključene proizvodnja energije, željeza i čelika te stakla i cementa. Međutim, u trgovanje emisijama nisu bile neke privredne grane s visokom razinom CO₂, poput prometa i graditeljstva. Ujedno je prekomjerna dodjela CO₂ kvota u nekim državama članicama prisilno snizila cijene, što je umanjilo pouzdanost cijelog postupka.

Sustav trgovanja pomaže smanjivanju emisija ugljičnog dioksida i ostalih stakleničkih plinova

Sustav trgovanja emisijama Europske Unije posebno pomaže održanju obećanja o smanjivanju emisija ugljičnog dioksida i ostalih tzv. stakleničkih plinova. U sustavu trgovanja emisijama, vlade EU-a industrijskim i energetske poslovnim subjektima izdaju kvote koje ograničavaju količinu emitiranoga ugljičnog dioksida. Poduzeća koja ne iskoriste svoje kvote u potpunosti mogu prodati višak tvrtkama čije ih emisije znatno premašuju. Kupnjom prava na kvote, tvrtke koje premašuju granicu emitiranja štetnih plinova izbjegavaju plaćati velike novčane kazne. Prodajom kvota tvrtke osiguravaju sredstva za ulaganje u tehnologiju koja je manje štetna za okoliš. Svaka tvrtka u sustavu donosi svoje odluke na temelju onoga što je najbolje za njezino poslovanje, bez intervencija vlade, sve dok se postigne smanjivanje emisija štetnih plinova.

Primjer "divljeg" odlagališta otpada koje zagađuje i tlo i vodu

U budućnosti će u program trgovanja kvotama biti uključeno više poduzeća, a to se odnosi i na zrakoplovne kompanije jer su među najbrže rastućim izvorima emisija. Osim toga, postupno se povećavaju ograničenja za emisije iz automobila. Bolji standardi gradnje, kojima je cilj smanjiti gubitak topline kroz zidove i prozore, doprinijet će smanjenju emisija u budućnosti. Početkom 2007. Komisija je predložila da

Europska Unija do 2020. smanji emisije stakleničkih plinova (tzv. plan triput 20) u uvjerenju da bi to moglo "potaknuti novu industrijsku revoluciju". Taj je ambiciozan cilj potom i usvojen na sastanku vodstva EU-a. Pritom je istaknuto kako će se to nastojati postići jednostrano, bez međunarodnog sporazuma ili s tim sporazumom nakon isteka Protokola iz Kyota u 2012., ali se priželjkuje da bi takav primjer mogle slijediti zemlje poput SAD-a i Kine. Komisija je predložila i stvaranje unutarnjeg tržišta za električnu energiju i plin, ali i propisala da 20 posto ukupne potrošnje energije moraju biti iz obnovljivi izvora energije, poput solarne energije i energije vjetera, a da 10 posto ukupne potrošnje goriva moraju činiti biološka goriva.

Kemikalije, recikliranje otpada, čist zrak i oznake

Postupak s kemikalijama

Dugo očekivana nagodba Europske zajednice za uređivanje postupka s kemikalijama i za njihovu sigurnu uporabu odnosno REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemical substances – registracija, procjena, odobrenje i ograničavanje kemijskih tvari) usvojena je krajem 2006., a primjenjuje se od sredine 2007.

Uspostavljena je zaštita od buke do otpada, od rijetkih vrsta do ograničenja onečišćenosti zraka i hitnih odgovora na prirodne katastrofe

REACH od proizvođača i uvoznika zahtijeva podatke o učinku na zdravlje, zaštiti okoliša i sigurnoj uporabi za približno 30.000 kemijskih tvari koje se trenutno upotrebljavaju u svakodnevnim proizvodima. Te tvari obuhvaćaju gotovo sve, od plastike za igračke, mobilne telefone i kućanske artikle, do kemikalija u proizvodima za čišćenje, u bojama, tekstilu i različitim industrijskim postupcima. Sve se tvari moraju registrirati u roku od 11 godina pri Europskoj agenciji za

kemikalije (ECHA – European Chemicals Agency) koja od sredine 2008. radi u Helsinkiju. Agencija će usklađivati procjenu registriranih kemikalija i održavati javnu bazu podataka u kojoj će potrošači i stručnjaci pronalaziti tražene podatke. Posao je započeo s kemikalijama koje se upotrebljavaju u najvećim količinama i koje predstavljaju najveću opasnost. Ako postoji sigurnija tvar, opasnija će se morati zamijeniti. Proizvođači su obvezni dokazati da su im proizvodi sigurni za uporabu. Propisi REACH trebali bi poboljšati zaštitu ljudskog zdravlja i okoliša te potaknuti inovativnost i konkurentnost u kemijskoj industriji unutar Europske Unije.

Uobičajeno odlagalište otpada

Recikliranje i sprječavanje otpada

U Europi se svake godine stvori približno 1,3 milijarde tona otpada, a od toga je 40 milijuna tona opasnih tvari. Svaki građanin Europske Unije proizvede približno više od 500 kg otpada na godinu, od toga se manje od trećine kućanskog otpada reciklira, a gotovo polovina završava na odlagalištima.

Unatoč porastu količina otpada, europska su rješenja za proizvodnju otpada dugo bila djelomična. Od sedamdesetih godina prošlog stoljeća donijeto je desetak neučinkovitih direktiva. Ipak krajem 2005. Europska je komisija predstavila posebnu strategiju za sprječavanje i recikliranje otpada, a novost je pri postupanju s otpadom ukupan vijek trajanja svakog proizvoda. Cilj je smanjiti stvaranje otpada te potaknuti njegovu preradu i ponovnu uporabu stvaranjem tržišta za takve materijale. Najprije je Komisija predložila reviziju Okvirne direktive o otpadu iz 1975. da bi se postupanje s otpadom proširilo i na vijek trajanja proizvoda, na nacionalne

programe sprječavanja stvaranja otpada, promjene tržišta reciklaže, promicanje gospodarskih sredstava, poput poreza na odlagališta u nekim državama, te na modernizaciju zakona o otpadu.

Otpad električnih i elektroničkih uređaja

U raspravi 2006. o promjeni Direktive o otpadu, Vijeće Europske Unije za zaštitu okoliša istaknulo je koliko je važno smanjiti stvaranje otpada te potaknuti njegovo sprječavanje na nekim područjima, posebno u proizvodima i ekološkom oblikovanju električnih uređaja.

Početkom 2007. Europski je parlament zahtijevao obvezne ciljeve za smanjivanje otpada te rangiranje postupaka s otpadom koje daju prednost izbjegavanju, ponovnoj uporabi i preradi u odnosu na odlagališta. Priželjkuje se uravnoteženije proizvodnje otpada u 2012. na razinu iz 2008., a količine bi trebale početi opadati od 2020. godine. Dotad bi se trebalo preraditi 50 posto krutoga komunalnog otpada.

Pitanje je treba li spaljivanje otpada za proizvodnju energije tretirati kao "obnavljanje" ili "odlaganje"

Rasprava o politici Europske Unije prema otpadu se nastavlja. Osobito je osjetljivo pitanje treba li spaljivanje otpada za proizvodnju energije odrediti kao "obnavljanje" ili "odlaganje".

Čist zrak

Europska je komisija procijenila da je onečišćenje zraka izazvano vrlo finim

česticama prašine i ozonom na razini tla tijekom 2000. godine u Europskoj Uniji uzrokovalo 370.000 smrtnih slučajeva. Komisija je stoga 2005. predstavila strategiju o onečišćenju zraka kako bi se smrtni slučajevi uzrokovani onečišćenjem zraka do 2020. smanjili na 230.000.

Strategija se usredotočila na smanjenje emisija ključnih onečišćivača i ozona na razini tla do 2020.:

1. krute tvari – fine čestice prašine koje se izravno emitiraju, primjerice iz vozila ili se stvaraju kemijskom reakcijom, a najveća su prijetnja za ljudsko zdravlje
2. amonijak – uglavnom iz životinjskog otpada i gnojiva
3. dušični oksidi – uzrokuju kisele kiše, višak algi u jezerima i ozon na razini tla
4. sumporni dioksid – nastaje izgaranjem ugljena i ulja
5. hlapivi organski spojevi – stvaraju ih boje, otapala, goriva za prijevoz, a ključan su sastojak prizemnog ozona
6. prizemni ozon – čine ga dušični oksid i hlapivi organski spojevi, potencijalno je smrtonosan za ljude i uzrokuje teška onečišćenja u šumama i poljoprivredi.

Zračni snimak uragana Katrina iz 2005.

Ujedno se pokušava postaviti standard za onečišćenje zraka koje će pratiti i druge države u svijetu, pa će usvajanja čistih tehnologija dati prednost tvrtkama iz Europske Unije.

Trošak se strategije do 2020. procjenjuje na 7,1 milijardu eura, ali se očekuje da će pogodnosti za zdravlje, uključujući smanjivanje prijevremenih smrtnih slučajeva, kraća bolovanja i poboljšanje produktiv-

nosti te manje bolničkih liječenja vrijediti najmanje 42 milijarde eura na godinu.

Nova se Direktiva o kvaliteti zraka počela primjenjivati sredinom 2008. Države članice trebaju do 2020. smanjiti izloženost finim česticama (PM2,5) u gradskim područjima prosječno za petinu u odnosu na razine iz 2010. Vremensko je produženje od tri do pet godina u nekim područjima moguće za grublje čestice (PM10), dušični oksid i benzen.

ganju od 1995. bio ograničen samo na industrijska poduzeća, ali je od 2001. otvoren za sve gospodarske sektore, pa i javne i privatne usluge. Uredba za EMAS je revidirana 2009., a nova se primjenjuje od početka 2010.

Što članstvo donosi Hrvatskoj?

Ulazak Hrvatske u Europsku Uniju donosi niz mjera i propisa u očuvanju

tete života jer se njima osiguravaju viši standardi zaštite okoliša, posebno bolje gospodarenje otpadom, bolja kakvoća i opskrbljenost pitkom vodom, bolja priključenost na sustave javne odvodnje i pročišćavanja, zaštita staništa, biljnih i životinjskih vrsta, poboljšanje kakvoće zraka, smanjenje industrijskog onečišćenja, sigurno gospodarenje kemikalijama.

Sve će prihvaćene obveze poboljšati i unaprijediti kvalitetu života

Na području gospodarenja otpadom, Hrvatska se obvezala uspostaviti cjeloviti sustav gospodarenja otpadom za što je osigurala prijelazno razdoblje do kraja 2018. Uspostava cjelovitoga sustava gospodarenja otpadom usko je povezana sa sanacijom svih postojećih odlagališta. Ujedno smo do kraja 2020. dužni postupno smanjivati udio biorazgradivog otpada koji se odlaže na odlagalištima radi ostvarivanja tražene razine od najviše 35 posto masenog udjela biorazgradivog komunalnog otpada u odnosu na 1997. godinu.

Na području kakvoće voda osigurano je prijelazno razdoblje do kraja 2023. kao krajnji rok za gradnju sustava odvodnje i pročišćavanja komunalnih otpadnih

Globalno je zatopljenje uzrok topljenja ledenjaka

Čisti će zrak donijeti zdravstvene pogodnosti i kraća bolovanja te poboljšati produktivnost i smanjiti smrtne slučajeve

Program ekološkog upravljanja

Da bi pomoglo građanima da kupuju ekološki osviješteno, Europska Unija uvela je i ekološke oznake koje se mogu naći na mnogim robama i uslugama. Svi koji žele doznati posluju li s ekološki osviještenim organizacijama mogu provjeriti je li njihov dobavljač ili klijent uključen u program EMAS (Eco-Management and Audit Scheme – Program ekološkog upravljanja i revizije) koji financira Europska Unija. EMAS je upravljački program koji omogućuje tvrtkama i drugim organizacijama procjenu, izvješće i poboljšanje svojih ekoloških rezultata. Izvorno je EMAS na raspolo-

okoliša i prirode. Opće je uvjerenje da će sve obveze što ih je Hrvatska preuzela tijekom procesa pregovaranja u području zaštite okoliša i prirode pridonijeti poboljšanju i unapređenju kvali-

Snijeg u gorskim predjelima kao primjer čistog okoliša

voda. Kod vode za piće prijelazno je razdoblje za osiguranje propisane kakvoće mikrobioloških pokazatelja kraj 2018., a kao država članica Hrvatska će zatražiti produljenje roka u pogledu postizanja propisanih kemijskih parametara u razdoblju od dodatne tri godine od dana pristupanja Europskoj Uniji.

Za zaštitu površinskih i podzemnih voda od onečišćenja nitratima poljoprivrednog podrijetla dogovoreno je da će se do ulaska u Europsku Uniju izraditi akcijski program od četiri godine za gradnju spremnika za stajski gnoj na poljoprivrednim gospodarstvima, a prije postupnog iskorištavanja na poljoprivrednim površinama čija primjena počinje nakon ulaska u Europsku Uniju.

Što se tiče industrijskih građevina, najkasnije do kraja 2018. godine, 67 industrijskih postrojenja za koje je zatraženo prijelazno razdoblje mora unaprijediti način rada i osigurati najbolju raspoloživu tehniku kako bi dobili tzv. okolišnu dozvolu za rad i kako bi se smanjilo industrijsko onečišćenje. Do kraja 2017. osigurano je prijelazno razdoblje za smanjivanje emisija onečišćujućih tvari u zrak iz velikih termoelektričnih postrojenja (nazivne toplinske snage iznad 50 MW) koji su također obveznici za ishođenje okolišne dozvole.

Do kraja 2015. kao krajnjeg roka za usklađivanje s propisanim zahtjevima

potrebno je ograničiti emisije hlapivih organskih spojeva koji nastaju upotrebom organskih otapala u određenim djelatnostima i postrojenjima, poput procesa premazivanja, kemijskog čišćenja robe, proizvodnje boja, ljepila, farmaceutskih proizvoda i sl. To se odnosi na 49 postrojenja. Ujedno je dogovoreno izuzeće za procese premazivanja brodova za šest brodogradilišta do kraja 2015., uz istodobnu primjenu najboljih raspoloživih tehnika. Sva dogovorena prijelazna razdoblja na području smanjivanja industrijskog onečišćenja imaju krajnje rokove (2015. odnosno 2017.), no za svako je postrojenje, u dogovoru s tvrtkama, utvrđen pojedinačni rok.

Na području klimatskih promjena i emisija stakleničkih plinova Hrvatska se u pregovorima obvezala pristupiti europskom sustavu trgovanja emisijama stakleničkih plinova od 1. siječnja 2013. U taj sustav ulaze 73 hrvatska postrojenja iz energetike i industrije. Zrakoplovne djelatnosti koje uključuju letove unutar Hrvatske i letove prema državama izvan europskoga gospodarskog prostora ulaze u sustav trgovanja emisijama od 1. siječnja 2014.

Za Hrvatsku je u pregovorima omogućeno povećanje prodajne količine emisijskih jedinica na dražbi za 26 posto u odnosu na baznu kvotu određenu za svaku dr-

Detalj čistoga mora

žavu članicu Unije. Financijska sredstva prikupljena na dražbi upotrijebit će se za projekte smanjivanja emisija stakleničkih plinova (obnovljive izvore, energetske učinkovitost, projekte čistije proizvodnje...) i prilagodbu klimatskim promjenama. Za Hrvatsku je u pregovorima utvrđen dopušteni postotak rasta emisija iz drugih sektora, primjerice poljoprivrede, prometa, postupanja s otpadom, javne potrošnje i dr., do 11 posto u 2020. u odnosu na razinu iz 2005. godine.

Na području kemikalija, radi usklađivanja s propisima o registraciji kemikalija, osigurana su tri prijelazna razdoblja propisima o sigurnom gospodarenju kemikalijama od po 6 mjeseci od dana ulaska u Europsku Uniju. Ta će prijelazna razdoblja o produženju roka za registraciju kemikalija omogućiti kemijskoj industriji u Hrvatskoj da s danom pristupanja Europskoj Uniji budu u ravnopravnom položaju s kemijskim industrijama ostalih država članica, a radi što veće konkurentnosti na jedinstvenom tržištu.

U području zaštite prirode obvezni smo do ulaska u Uniju izraditi prijedlog područja koja će postati dijelom europske ekološke mreže Natura 2000, najveće koordinirane mreže područja očuvanja pri-

Voda na Plitvičkim jezerima

Vjetroelektrane su jedan od obnovljivih izvora energije

rode u svijetu. To će pridonijeti očuvanju ugroženih divljih vrsta i staništa. Natura 2000 podržava načelo održiva razvoja, a cilj nije zaustaviti ljudske aktivnosti već odrediti veličine prema kojima se mogu obavljati uz istodobnu zaštitu biološke raznolikosti. *Natura 2000* je preduvjet koji upotpunjuje zahtjeve ekološkog (ruralnog) turizma i ekološke poljoprivrede, ali pruža brojne mogućnosti ljubiteljima prirode i zdravog načina života. Ostvarivanje ciljeva ekološke mreže Natura 2000 praćeni su i snažnom europskom politikom te financijskom potporom iz fondova Europske Unije.

Inače će se velik dio troškova dostizanja europskih standarda u zaštiti okoliša moći financirati kroz strukturne fondove

Dio će se troškova financirati kroz strukturne fondove, a Hrvatska je bespovratno već dobila 96,7 milijuna eura

namijenjene članicama Europske Unije. Hrvatska je već ostvarila bespovratnu pomoć iz europskih fondova za zaštitu okoliša u razdoblju od 2007. do 2011. u iznosu od 96,7 milijuna eura.

Sasvim je očito da su svi dijelovi zaštite okoliša pažljivo i temeljito razmatrani kao i da su se naši pregovarači u mnogim područjima uspjeli izboriti za relativne razumne rokove prilagodbe. No ti roko-

vi zaista nisu veliki pa će trebati odmah nakon ulaska u Europsku Uniju temeljito prionuti poslu jer vjerojatno neće biti nikakvog razumijevanja za naša beskraja dogovaranja i otezanja. Dovoljno se je prisjetiti centara za gospodarenje otpadom koje gradimo već gotovo desetak godina, a još ni jedan nije završen niti u funkciji. Štoviše unatoč naporima nisu zatvorena ni sva "divlja" odlagališta otpada.

Izvori:

<http://www.eu4journalists.eu/index.php>;
<http://www.entereurope.hr>;
<http://vidi.hr/Non-Tech/Hrvatska>;
<http://www.mvpep.hr>

ENVIRONMENTAL PROTECTION IN EUROPEAN UNION AND CROATIA

In the light of oncoming accession of Croatia to the European Union, the article depicts an overall environmental protection situation in the Union, where this issue is given much greater importance when compared to other regions of the world. For instance, the EU has introduced the "polluter pays" principle and a detailed control system which protects all member countries, while also taking into account specific regional requirements. Attempts are made to reduce carbon dioxide and other greenhouse gas emissions so as to improve situation with respect to climate change and global warming. Attempts are also made to reduce consumption of energy, and to favour use of energy from renewable sources, but also to preserve natural

habitats and biological diversity. A special care is taken about purity of water as well as about disposal and reuse of waste. It is generally believed that the fulfilment of these requirements in the sphere of nature and environment protection will improve and enhance the quality of life in the European Union and in Croatia. Croatian negotiators have succeeded in postponing adjustment to European standards in almost all fields, and it will be possible to finance a significant part of the costs through structural funds. It should be noted that Croatia has so far received non-reimbursable aid of almost € 100 million for use in environmental protection.